

Kitap Adı: TEMEL KAVRAM VE ANALİZLERLE TÜRKİYE EKONOMİSİ

Editör: İrfan ERSİN

© 2018 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine

göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi

bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 0607-16-008681

ISBN: 978-605-327-767-5

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:

Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.

Alaaddinbey Mah. 634. Sk.

NİLTİM Ayaz Plaza No: 24

Tel. (0224) 249 33 20

Sertifika No: 15366

Baskı Tarihi: Kasım 2018

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinyayinevi.com

Ünite 9:

TÜRKİYE’NİN İSTİHDAM YAPISI VE İŞSİZLİK SORUNU

Halim Baş* & Muhammed Erkam Kocakaya**

İstihdam ve işsizlik, ülke ekonomilerinin üretim yapılarını, sektörel, bölgesel ve ulusal kalkınmalarını, kullanılan ve kullanılmayan insan kaynağını birçok faktöre bağlı olarak açıklayan kavramlardır. Dolayısıyla geçmişten günümüze var olan ortak bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarihsel kırılmalar ışığında farklılaşmakla beraber bu sorun, hem sosyal açıdan hem de ekonomik açıdan “maliyet” oluşturmakta; gerek gelişmiş ülkelerin gerekse de gelişmekte olan ülkelerin başlıca mücadele alanlarının başında gelmektedir.

Bu bölüm başlığı altında bir ülkenin nüfus potansiyeline bağlı olarak farklı boyutlarla açıklanan istihdam kavramının boyutları ve türleri; buna bağlı olarak gelişen ve değişen işsizlik kavramının görünen ve görünmeyen yönleri Türkiye özelinde verilerle, grafiklerle desteklenerek açıklanmaktadır.

Türkiye'nin işsizlik dinamiklerini farklı boyutlarla ortaya koymadan önce temel bazı kavramların açıklanmasında yarar görülmüştür. Bu nedenle öncelikli olarak istihdam kavramı ve türleri, daha sonrasında işsizlik ve türleriyle birlikte, işsizlikle mücadelede etkin bir şekilde uygulanan politikalara yer verilmiştir.

9.1. İSTİHDAM KAVRAMI VE TÜRLERİ

İstihdamın farklı şekillerde tanımlamaları vardır. En sade anlatımla “insanların çalıştırılmaları, işe kabul edilmeleridir”. İstihdam, kapsam açısından ise teknik olarak *geniş anlamda* ve *dar anlamda* istihdam olarak ayrılmaktadır. Bu çerçevede; *geniş anlamda istihdam*, üretim faktörlerinin bütünüyle üretim sürecinde değerlendirilmesidir. Diğer yandan *dar anlamda istihdam* ise, üretim sürecinde yalnızca “emek” faktörünün girdi olarak kabul edilmesidir. Bu ise, insan emeğinin nitel ve nicel açıdan değerini ifade eden, ürün, gelir, saygınlık ve devamlılık unsurlarının birlikteliğine karşılık gelmektedir (Işığınçok, 2018: 126-127). Her ne kadar üretim faktörlerinin tamamen veya kısmen kullanımını açıklamada kullanılsa da “istihdam” kavramını “çalışma” kavramından ayıran

* Öğr. Gör., İstanbul Medipol Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Sosyal Güvenlik Programı, hbas@medipol.edu.tr

** Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, muhammed.kocakaya@istanbul.edu.tr

KAYNAKLAR

- AŞIK, Güneş A, (2013), "İşgücü Piyasalarının Göz Ardı Edilen Sorunları: Eksik İstihdam, Atıl İstihdam ve Beceri Uyuşmazlığı", *Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı Politika Notu*, ss. 1-11.
- AYDIN, Erdal, (2009), "Formel ve Enformel Sektör Ücret Farklılıkları: Katmanlı İşgücü Piyasası Kuramının Türkiye Emek Piyasasına Uygulanması", İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- BİÇERLİ, Kemal, (2005), "Aktif İstihdam Politikaları İşsizliği Azaltır mı?" *Çimento İşveren Dergisi*, Cilt:19 Sayı:6, ss. 1-12
- BİÇERLİ, Kemal, (2016), *Çalışma Ekonomisi*,9. Baskı. Beta Basım, İstanbul.
- BOZDAĞLIOĞLU, E. Yasemin Uyar, (2008), "Türkiye'de İşsizliğin Özellikleri ve İşsizlikle Mücadele Politikaları", *Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:20, ss. 45-65.
- BULUT, Selahattin, (2010), "Türkiye'de Aktif istihdam Politikası Aracı Olarak Düzenlenen İşgücü Eğitim Kurslarının İstihdam Açısından Belirleyiciliği", Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- ÇSGB, (2017), *Ulusal İstihdam Stratejisi (2014-2023) ve Eylem Planları (2017-2019)*, Ankara.
- DİRİÖZ, Sinem Çapar, (2012), "İstihdamın Artırılmasında Aktif İşgücü Politikalarının Rolü", Kalkınma Bakanlığı Uzmanlık Tezi, Ankara.
- DOĞAN, Harun, (2015), "İşsizlik ve İşsizlikle Mücadele Politikaları", *Çalışma Ekonomisi*, Ed: Hüseyin M. Yücel & Fatma Fidan, Lisans Yayıncılık, İstanbul, ss. 18-36.
- ERDUT, Tijjen, (2005), "İşgücü Piyasasında Enformelleşme ve Kadın İşgücü", *Çalışma ve Toplum*, (3), ss. 11-49.
- EROL, Sevgi Işık, (2013), "Gençlere Yönelik Aktif İstihdam Politikaları: Japonya, Kore, Çin ve Türkiye Örnekleri", *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, Cilt:24 Sayı:6 / Cilt:25 Sayı:1 Mayıs-Ağustos-Kasım, ss. 15-43.
- EUROSTAT, "Labour Force Surveys", <http://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/data/database>, (Erişim Tarihi: 04.05.2018);
- GÜN, Servet, (2017), "Aktif İşgücü Piyasası Politikaları Bağlamında Yerleşik Emek Rejiminin Dönüşümü (Sahadan Notlar)", *Çalışma İlişkileri Dergisi*, Cilt:8 Sayı 1, ss. 62-77.
- GÜNAYDIN, İhsan ve Yıldız, Barış, (2016), "Aktif İstihdam Politikalarının Etkilliliği", *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, Cilt:7, Sayı: 17, ss. 264-300.
- GÜNDOĞAN, Naci, (2013), "İşsizlik", *Çalışma Ekonomisi*, Ed: Naci Gündoğan & Kemal Biçerli, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, ss. 130-152.
- İŞİĞİÇOK, Özlem, (2011), "Türkiye'de İşsizlikle Mücadelede Bir Aktif Emek Piyasası Politikası Aracı Olarak Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri Projesi (Umem /Beceri'10): Bursa Örneği", *Sosyal Siyaset Konferansları*, Cilt:61, Sayı:2, 2011, ss. 21-38.
- İŞİĞİÇOK, Özlem, (2014), *İstihdam ve İşsizlik*, 2. Basım, Dora Basım-Yayın, Bursa.
- İŞİĞİÇOK, Özlem, (2018), "İstihdam ve İşsizlik", *Sosyal Politika*, Ed: Aysen Tokol, Yusuf Alper, 9. Baskı, Dora Basım-Yayın, Bursa, ss. 121-163.

KALKINMA BAKANLIĞI, (2013), *Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)*.

KAPAR, Recep, (2011), "Aktif İşgücü Piyasası Politikaları", https://www.academia.edu/3053450/Aktif_%C4%B0%C5%9Fg%C3%BC%C3%BC_Piyas%C4%B1_Politikalar%C4%B1 (Erişim Tarihi: 7.5.2018).

KARABULUT, Alpaslan, (2007), Türkiye'deki İşsizliği Önlemede Aktif İstihdam Politikalarının Rolü ve Etkinliği, İŞKUR Uzmanlık Tezi, Ankara.

KOCAKAYA, Muhammed Erkam, (2015), "Avrupa Birliği Katılım Müzakere Sürecinde Türkiye'nin İstihdam Stratejisi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KORAY, Meryem ve Topçuoğlu, Alper, (1995), *Sosyal Politika*, 3. Baskı, Ezgi Kitabevi, Bursa.

KUMAŞ, Handan ve Çağlar, Atalay, (2011), "Türkiye'de Kadın Eksik İstihdamını Belirleyen Faktörler: Tük 2009 Hanehalkı İşgücü Anketi Ham Verileri İle Cinsiyete Dayalı Bir Karşılaştırma", *Çalışma ve Toplum*, (2), ss. 249-290.

KUMAŞ, Handan ve Karadeniz, Oğuz, (2017), "Türkiye'de İşsizlik Sigortası Ödeneği'nden Yararlanan İşsiz Sayısının Düşük Olma Nedenleri: AB Ülkeleri İle Bir Karşılaştırmalı Analiz", *Sosyoekonomi*, 25(33), ss. 195-220

KUZGUN, İnci Ayhan, (2012), "Türkiye'de Firma Açısından Esnekliğe Dayalı İstihdam Stratejisi", *Journal of Yaşar University*, 2(8), ss. 841-861.

KÜÇÜKALİ, Adnan ve Lokmacı Lokman, (2015), "Türkiye'de Gizli İşsizler ve Eksik İstihdam Edilenlerin Aracılığı ile Verilen İstihdam Hizmetleri: İş ve Meslek Danışmanları, Erzurum Örneği", *Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), ss. 74-84.

LORDOĞLU, Kuvvet, (1999), "Enformel İstihdam ve Sosyal Güvenlik Sorunu", *Ekonomik Yaklaşım*, <https://www.ejmanager.com/mnstemps/94/94-1395490096.pdf> 7.5.2018.

LORDOĞLU, Kuvvet, Özkaplan, Nurcan, (2003), *Çalışma İktisadi*, İstanbul, Der Yayınları.

MURAT, Sedat, (2007), *Dünden Bugüne İstanbul'un İşgücü ve İstihdam Yapısı*, İstanbul, İTO Yayınları:2007-73.

ÖZKUL, Metin ve Kalaycı, Işıl, (2018), "Enformel Bir İş ve İstihdam Alanı Olarak Yaşlı Bakıcılığı: Yaşlı Yakınları ile Bakıcı İlişkilerinde Yaşanan Sorunlar", *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, Cilt:9 Sayı:20, ss. 1-27.

RESMÎ GAZETE, (2014), *Ulusal İstihdam Stratejisi (2014-2023) ve Eylem Planları (2014-2015)*, Yüksek Planlama Kurulu Kararı, 6/5/2014, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/05/20140530-7.htm>, (Erişim Tarihi 13.07.2015).

SANAL, Engin, (2013), "Aktif İstihdam Politikaları", <http://dosya.toprakisveren.org.tr/makale/2013-99-enginsanal.pdf> (Erişim Tarihi: 7.5.2018).

SEAMOĞLU, Ahmet, Lordoğlu, Kuvvet, (2006), *Katılım Sürecinde Avrupa Birliği ve Türkiye'de İşgücü ve İstihdamın Görünümü*, Ankara, Belediye-İş Yayınları.

ŞAHİN, Levent, (2009), "Avrupa Birliği ve Türkiye İşgücü Piyasalarının Karşılaştırmalı Analizi", *Kamu-İş*, C:10, S:3, ss.131-175.

ŞEN, Mustafa, (2016), "Aktif İşgücü Piyasası Politikaları Kapsamında Türkiye'de Mesleki Eğitim Kurslarının Analizi", *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 2(1), ss.67-89.

TUNA, Orhan ve Yalçıntaş, Nevzat, (1999), *Sosyal Siyaset*, 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.

TÜİK, (2013), *Türkiye İstatistik Yıllığı*.

TÜİK, (2018), *İşgücü İstatistikleri*, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007,
(Erişim Tarihi: 15.04.2018).

TÜRKAN, Özay Umut, (2015), "İşsizlik ve İşsizlikle Mücadele Politikaları", *Çalışma Ekonomisi*, Ed: Hüseyin M. Yüceol & Fatma Fidan, Lisans Yayıncılık, İstanbul, ss. 370-428.

UĞUR, Suat, (2011), "Türkiye'de İşsizlik Sigortasının Gelişimi", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, (9:2), ss. 99-114.

UŞEN, Şelale, (2007), "Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye'de Aktif Emek Piyasası Politikaları", *Çalışma ve Toplum*, 2, ss. 65-95.

YÜCEOL, Hüseyin Mualla, (2007), "Türkiye'de Bölgesel İşgücü Hareketleri – İşsizlik ve Ekonomik Kalkınma", *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, Cilt:9 Sayı:1, ss. 109-128.

ZAIM, Sabahaddin, (1992), *Çalışma Ekonomisi*, 9. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.